

УДК 821.161.2:82-311.4

ВТІЛЕННЯ АВТОРСЬКОЇ СВДОМОСТІ КРІЗЬ НАРАТИВ ГОЛОВНОГО ПЕРСОНАЖА У „ЗАПИСКАХ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО” ЛІНИ КОСТЕНКО

Катерина Сергіївна Шабаль

katjaumanec@rambler.ru

Здобувач

Кафедра української літератури

Запорізький національний університет

Вул. Жуковського, 66, 69063, м. Запоріжжя, Україна

Анотація. Досліджується завуальована форма втілення авторської свідомості в політичному романі „Записки українського самашедшого” Л. Костенко. З’ясовано, що власне авторське бачення подій початку ХХІ ст. передається через записи та дії головного героя. Персонаж занотовував політичні та соціальні повідомлення, про які дізнавався з різних засобів масової інформації, тому художня дійсність у романі відображається у формі записок. Зосереджено увагу на тому, як, передавши авторські функції персонажеві, письменниця розкриває суперечності складної політичної ситуації в країні та глобалізованої дійсності загалом, через констатацію фактів і правдивість відтворення подій у творі виявляється суть загальнонаціональних проблем та інтересів. У романі деталізована фактажно-соціальна основа. Зроблено висновок, що „Записки українського самашедшого” Л. Костенко – емоційна авторська реакція на навколишню дійсність, спроба художньо осмислити реалії сьогодення, літературна рефлексія на суспільно-політичне життя країни.

Ключові слова: автор, авторська свідомість, герой, жанровий різновид, політичний роман, Л. Костенко.

Етапним для розвитку постмодерністського роману в Україні став роман Л. Костенко „Записки українського самашедшого”, який у ході складних і неоднозначних процесів демократизації суспільства має яскраве політичне забарвлення. Роман є прикладом індивідуально-художньої реалізації власного письменницького сприйняття та переосмислення подій крізь призму політичних перепитів у країні та світі. Текст продемонстрував здатність письменниці стимулювати динаміку національного духу в

найрізноманітніших проявах життєствердження. З огляду на жанрово-стильові особливості твору, вважаємо, що „Записки українського самашедшого” – політичний роман. Цей жанровий різновид у сучасному українському літературознавстві майже не досліджений, на відміну від зарубіжної літератури.

Д. Затонський у праці „Художні орієнтири ХХ століття”, присвяченій дослідженню британського політичного роману, зауважував: „Політичний роман” – це поняття жанрове. І в такій уже формі, яка склалася і володіє специфічними рисами, він – породження ХХ ст.” [5, с. 373]. Науковець стверджував, що сучасний політичний роман не виник на порожньому місці, звичайно ж, у нього були „попередники” ще у ХVІІ ст., а можливо, ще й раніше (наприклад, твори „Історія мого життя” Дж. Казанови та „Жиль Блас” А. Лесажа мали деякі риси цього жанрового різновиду). Однією з перших „моделей” політичного роману дослідник назвав книгу А. Мальро „Умови людського існування”, мотивуючи тим, що вона містить гострий сюжет, змальовує повсякденність буття в напівколоніальному Китаї і має, якщо не документальну, то принаймні журналістську манеру письма: стриману, лаконічну, суху. Після другої світової війни збільшується кількість політичних романів, які належать перу французьких (А. Стьєн, Е. Роблес, П. Гаскар, Б. Клавель), чилійських (А. Гільермо), австралійських (М. Уест), німецьких (Н. Борн), латиноамериканських (Р. Бастос, Г. Маркес, О. Сильва) та інших письменників. Найяскравішими політичними романістами Англії Д. Затонський назвав Н. Льюїса, Г. Гріна, Д. Стюарта, Б. Девідсона.

На фоні гострої суспільно-політичної ситуації, що склалась у Росії в середині 50-х рр. ХІХ ст. у зв’язку з поразкою в Кримській війні, з розвитком революційного руху в російській літературі почав розвиватися жанровий різновид соціально-політичного роману. Головними завданнями авторів таких творів було утвердження певної політичної позиції чи й навіть чіткої програми дій. К. Алексєєв у статті „Зародження жанру російського суспільно-політичного роману і його розвиток в середині ХІХ ст.” зазначив, що політичні мотиви вже присутні в таких творах, як „Євгеній Онегін” О. Пушкіна, „Герой нашого часу” М. Лермонтова, „Хто винен?” О. Герцена. Життєві історії головних персонажів цих романів налаштовують читачів на те, що політичний устрій Росії треба реформувати. На думку науковця, „одним з основоположників російського суспільно-політичного роману можна назвати І. Тургєнєва, який у „Батьках і дітях” вперше з усією гостротою

показав суспільно-політичну й економічну ситуацію в Росії напередодні реформи 1861 р. і жорстку ідеологічну боротьбу демократичного та ліберально-дворянського таборів” [1, с. 49–50]. Вважаємо, що саме цей жанровий різновид став підмурівком розвитку сучасного російського політичного роману. А. Потсар, російський лінгвіст, наголосила, що політичний роман в Росії – це жанровий різновид роману, який звикли вважати класичним у розважальній літературі, „такій ось літературі, яка поєднує в собі, з одного боку, риси журналістського твору, журналістського розслідування, і деякі елементи документальності, і елементи вимислу” [8]. Дослідниця стверджувала, що сучасними російськими політичними романами є „День опричника” В. Сорокіна, „Кись” Т. Толстой, велика кількість творів В. Пелевіна.

Політичний роман в українській літературі малодосліджений, наявні лише поодинокі розвідки (статті В. Климчука, І. Моторнюка, М. Слабошпицького, Л. Якимчук), та й самого визначення „політичний роман” у сучасній українській літературі немає. „Але є твори, де політика набуває особливого значення” [7, с. 12], – стверджував І. Моторнюк у статті „Політичний роман сьогодні”. Поділяємо його думки і вважаємо, що „Заплава” В. Баранова, „Музей покинутих секретів” О. Забужко, „Країна ірредента” Р. Іваничука, „Чорний Ворон” В. Шкляра, „Час смертохристів” Ю. Щербака, а також „Записки українського самашедшого” Л. Костенко класифікуємо – це політичні романи. Хоча ні автори, ні критики прямо не називають їх політичними.

Проблема суб’єктивного вияву авторської свідомості в художніх творах, попри достатньо переконливу кількість авторитетних літературознавчих досліджень та розроблених теоретичних моделей, і по сьогодні залишається надзвичайно гострою й дискусійною. Відомою та широко вживаною мовленнєвою репрезентацією авторської позиції вважається головний герой твору. Отож мета нашої статті – показати, що головний герой політичного роману Л. Костенко „Записки українського самашедшого” є виразником політичних та ідеологічних переконань письменниці, проявом авторської свідомості в тексті. Вона передбачає такі завдання: розглянути способи втілення авторської свідомості у структурі роману; розкрити еволюцію світоглядних позицій та життєвих переконань письменниці, шляху до національної ідентифікації та самоусвідомлення; окреслити специфіку трансформації авторського

слова у зв'язку з фактажно-соціальною основою політичного роману.

Аналіз питання сутності автора, авторської свідомості та форми її вираження є однією з центральних проблем сучасного літературознавства. Характер відношення „автор – герой” у художній літературі різного часу, безперечно, зазнавав модифікацій. Проблема автора й авторської свідомості стала предметом досліджень В. Виноградова, Т. Воропай, Г. Давидової-Білої, М. Кодака, А. Компаньона, Б. Кормана, А. Островської, І. Фізера, А. Юриняка та ін. Під терміном „авторська свідомість” розуміємо своєрідний код поведінки автора в текстуальному просторі, спосіб його вияву через певний стиль мислення, манеру викладу, суб'єктів художнього твору (персонажів, нараторів), що дає змогу говорити про відповідний світогляд, уподобання та позиції письменника. Авторська свідомість здатна виявлятися на рівні образів, мотивів, жанрово-стильових і композиційних особливостей.

Зауважимо, що автора, за концепцією М. Бахтін, читач відчуває в кожному творі мистецтва. Розробляючи переважно філософсько-методологічний аспект цієї проблеми, він слушно наголошував на особливих властивостях образу автора й на тому, що біографічний автор завжди „вислизає” з образного подання [3].

В. Виноградов акцентував на тому, що автор у тексті не спроможний уникнути „світоглядного” напрямку: „У художньому творі можуть і навіть повинні відобразитися сліди історичної своєрідності життя автора, своєрідності його біографії, стиль його поведінки, його світогляд” [4, с. 35]. Поділяємо думку науковця про те, що світоглядно-естетичні позиції й орієнтири митця втілюються в його творчості.

Світогляд і життєвий досвід Л. Костенко становлять собою своєрідну художню матрицю, що досить чітко віддзеркалює в художньому тексті усвідомлення нею складної ситуації в Україні. Світогляд, як стильовий чинник авторки, перш за все визначає філософську орбіту письменниці. Сфера зацікавлень Л. Костенко в „Записках українського самашедшого” – це актуальні проблеми суспільно-політичного характеру, які ґрунтуються на загальнонаціональних інтересах народу. Критичне ставлення авторки до об'єктивних соціальних обставин репрезентовано в романі у вигляді неприхованої критики політичної картини сучасної країни. Відкрите вираження позиції щодо цих проблем втілюється у функціях головного персонажа твору, причому світоглядна

проблематика здебільшого проявляється на рівні суспільно-політичних переконань та поглядів на державне, меншою мірою – на рівні осмислення людських факторів або чогось рядового в житті.

Багато років Л. Костенко писала „в шухляду”. Але вона – одна з тих, хто не втратив почуття людської гідності в часи випробувань, і її довге мовчання не виглядало як слабкість чи компроміс із владою, бо свою позицію письменниця завжди виражала прямо й відкрито. У Л. Костенко з політикою особливі стосунки: вона відмовилася від звання „Герой України”, заявивши, що політичної біжутерії не носить. Бачимо в тексті, як власні судження авторки щодо політики втілилися через вуста „програміста”: „Політика, строго з грецької, це мистецтво керувати державою. Натомість тільки чуєш: „політика – це мистецтво компромісів”, „політика – це брудна справа”, „бардак”, „дерибан” і т. д.” [6, с. 47]. Життєві принципи змушували її повсякчас стежити за політичними подіями в країні, не залишатися байдужою до українського й планетарного. Найважливіше з почутого й побаченого письменниця нотувала. Л. Костенко працювала над конкретним матеріалом – певним арсеналом явищ, ситуацій, конфліктів суспільно-політичного характеру. При цьому такий константний матеріал потребував стійкого орнаментування, обрамлення, яке б максимально естетизувало текст. Авторське бачення хвилюючих реалій, певний діапазон осмислених нею культурологічних, соціальних, політичних проблем яскраво відобразились у тексті. Це зумовило настрій та колористику твору. Аналізуючи роман, легко помітити, що головний персонаж – песиміст. Він записував лише негативні новини, яких у нашому житті, на його думку, набагато більше, ніж позитивних. Герой наче абстрагувався від усього хорошого й світлого, штурмуючи свій мозок „чорною інформацією”. Колористика прози Л. Костенко має не яскраві барви, що свідчить про реальне сприйняття дійсності, проте й не зовсім темні, на що вказує фінал твору, в якому все ж відчувається оптимізм. Саме крізь цей спектр письменниця показала ту життєву ниву, з котрої роками вибирувала матеріал для свого політичного роману.

Власні думки авторка оприлюднила через 35-річного киянина-програміста, який прагне осмислити життя простого українця крізь призму суспільно-політичних подій у країні та світі. „У творі йде оповідь від чоловіка, який сприймає явища дійсності дещо незвично” [7, с. 12]. Головний персонаж – звичайна людина: готовий допомогти будь-кому, з дитинства має здібності до музики,

любить літературу, займався спортом (ходив на байдарках), вчився в університеті, закінчив аспірантуру, захистив дисертацію, був учасником студентської „Революції на граніті”, де й познайомився зі своєю майбутньою дружиною. Дружина – філолог, працює в академічному інституті, пише дисертацію. Його батько – відомий перекладач, шістдесятник, учасник дисидентського руху. Мати – співачка, брала участь у концертах під час ліквідації Чорнобильської катастрофи й тому рано померла. Батько одружився вдруге.

Чому ж письменниця сховалася за маскою людини саме такої професії, як досвідчений літератор, поставивши перед собою складні завдання? Можливо, тому, що „маска дає змогу і перевтілитися, і лишитися собою водночас” [2, с. 41]. Із власних заяв персонажа дізнаємося про його фах: „Фах у мене сучасний, абстрагований від ідіотської дійсності, я можу говорити виключно мовою комп’ютерних програм” [6, с. 6]. Фахівці цієї рідкісної категорії людей є найбільш високооплачуваними в наш час, але чомусь киянин такої популярної спеціальності й досить продуктивного віку не може знайти собі пристойну роботу, прагнучи займатись наукою, мусить „обслуговувати чийсь бізнес” [6, с. 23]. Тому сам персонаж позиціонує себе як невдаха. Безвихідність власного життя, усвідомлення своєї непотрібності й безперспективність для всього людства штовхають героя до спроби самогубства. Все це призводить до зміни світосприйняття: роздумує над глобальними й болючими проблемами, переосмислює їх, навіть прагне розв’язати. Припускаємо, Л. Костенко хотіла показати, що в кожній людини будь-якої професії і будь-яких уподобань може статися перелом у свідомості й душі загалом. Маємо й інше припущення щодо обрання професії головного персонажа. У героєві, як суб’єкті художнього твору, існує частка авторського „Я”. Програміст перетворився в „рупор” ідей митця, став його безпосереднім речником у тексті. Тому через слова героя-оповідача письменниця програмує свідомого читача на боротьбу за відродження нації та віру в перспективний розвиток української держави.

Герой інтегрує факти, щоб побачити загальну картину людства, і сам зазначає: „Я системний програміст. У мене в голові добрий процесор. Люди, як правило, бачать світ у діапазоні своїх проблем. Ну, ще в радіусі родини, країни, свого фаху, своїх інтересів. А якщо подивитися на світ у комплексі різних подій і явищ, виникає зовсім інша картина. Бачиш критичну масу

катастроф. До того ж при такій глобальній оптиці корегуються пропорції власних проблем” [6, с. 67]. Як правило, ці спеціалісти програмують операційні системи, інтерфейси до баз даних, працюють із мережами. Тобто людина такої професії має математичний склад розуму, спроможна логічно мислити, обсервувати реалії буття й на них базуватися. Це пояснює, чому „раціо” в героєві явно переважає над „емоціо”. Терпіння й витримка, вміння швидко адаптуватись і постійно вивчати щось нове, об’єктивно оцінювати можливості технологій – це незамінні якості програміста. Герой цікавиться новинами, сприймає й осмислює багато інформації, яку щодня отримує з Інтернету, газет, радіо й телебачення: „Мегабайти моєї пам’яті привалила інформація” [6, с. 13]. Записи, які він занотує в щоденник, схожі на окремі комп’ютерні файли, часто зовсім не пов’язані між собою: „Україна посідає перше місце у світі за смертністю чоловіків до 60 років”. А, це з іншого файла. „Віртуальна проститутка Карлотта”, теж з іншого” [6, с. 31].

Отже, вважаємо, що Л. Костенко не випадково обрала героєм роману людину такої спеціальності – вона прагнула реалістично висвітлити сучасну картину „українського божевілья”, відкрити очі тим, хто знаходиться у віртуальній дійсності дезінформації та суцільної брехні.

Нарація ведеться від першої особи, що дає змогу головному персонажеві виказати власне ставлення до навколишнього космополітично-глобалізованого світу. Герой вважає себе нормальною людиною, про що свідчать перші рядки твору: „Я завжди був нормальною людиною” [6, с. 5]. Але під впливом алогічних обставин він перетворюється на „самашедшого”: „Словом, все адекватно, а оце раптом, на зламі століть, відчув дискомфорт, кривля поїхала” [6, с. 5]. Розуміємо, божевільним став не герой, а оточуюча дійсність з її масовим інформаційним коловоротом, стабільністю кризових явищ та хаотичністю в суспільстві. Це й заважає героєві зрозуміти новий світ і знайти своє місце в ньому. Програміст порівнює реальність з картинками калейдоскопа з дитинства та „тільки тепер картинки щораз страшніші” [6, с. 13].

У „програміста” немає імені, лише голе „Я”. Це стосується й інших персонажів роману – Дружина, Малий, Теща, Батько, Тінейджер (син нової дружини батька), Гламур (сусідка). Власне ім’я є лише в сина сусідів Борьки, батько якого – крутий бізнесмен. Можливо, Л. Костенко цим намагається показати, що мова йде про

кожного з нас. А ось політики й відомі діячі названі справжніми іменами (Джордж Буш, Тоні Блер) або ж на них є конкретний натяк (леді Ю). Це робить сюжетні лінії прозорішими й цікавішими.

Головний персонаж роману – це не характер авторки і не її особистість, а її життєвий світ. Відчуваємо присутність авторки і в патріотичній налаштованості програміста: „Так, держава – це я, а не те, що вони з нею зробили. І якби кожен усвідомив, що держава – це він, то досі у нас вже була б достойна держава” [6, с. 161], адже в процесі творення митець залишає в тексті „прихований” варіант самого себе. Герой твору спостерігає за явищами в оточуючому світі та історичному бутті нації з грудня 2000 і до грудня 2004 рр. але він, за задумом авторки, виходить за межі просто емпіричного споглядання і відтворює процеси цього буття в їх необхідності та потенційності. Упродовж чотирьох років „програміст” веде щоденникові записи, в яких зафіксовано конкретні, достовірні події, фігурують персоналії діячів національної та світової культури, політиків тощо. Авторський коментар щодо занотованого (умовно – героєм) спонукає читача до аналізу й синтезу даних, до порівняння й узагальнення, адже текст – наче художній протокол потоку світових новин.

Політичний роман „Записки українського самашедшого” – це віддзеркалення особистості Л. Костенко. Він відкриває та вивертає назовні її душу й свідомість. Напевно, так відверто й правдиво про Україну могла написати лише вона. Змалювання спраги правди в суспільстві, стомленому від суцільної брехні, – одна з причин успіху першого прозового роману письменниці. Твір актуальний, адже саме сьогодні наша держава виборює право бути європейською країною, країною, в якій запанує демократія, яка зможе конкурувати з іншими державами на міжнародній арені, і прагне світового визнання як сильної незалежної держави. Текст покликаний підвищувати рівень національної політичної свідомості кожного читача, апелюючи до його розуму й почуттів, формувати судження про місце та роль України як етнодержави в сучасному глобалізованому світі, визнати українську націю суб’єктом власної історії та державотворення, українську культуру в таких формах вияву, як мова, література, політика, засоби масової інформації. Завдяки різноманітності палітри трансформацій авторського слова й констатації в романі реалій життя, авторка окреслила той „внутрішній” сюжет твору, що був підпорядкований ідейному задуму.

Отже, у романі „Записки українського самашедшого” продемонстровано багатовимірність авторської присутності. Текст твору – це наділена авторською уявою трансформація власних життєвих спостережень, принципів та переконань письменниці, це літературна реакція на навколишню дійсність, реальний спротив і виклик українському суспільству. Можливість дослідження цих проблем не обмежується матеріалом роману „Записки українського самашедшого” і потребує окремих літературознавчих студій над творами Л. Костенко.

1. *Алексеев К.* Зарождение жанра русского социально-политического романа и его развитие в середине XIX века / К. Алексеев // Вестник Рязанского государственного университета имени С. А. Есенина : научный журнал / гл. ред. А. П. Лиферов. – Рязань : Рязанский гос. ун-т, 2009. – №1/21. – С. 48–69.
2. *Андрухович Ю.* Бу-Ба-Бу і все інше. Апологія блазенади / Ю. Андрухович // Сучасний літературний процес : програма спецкурсу. Навчальні матеріали. – Житомир, 2002. – С. 41–42.
3. *Бахтин М.* Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – 504 с.
4. *Виноградов В.* Проблема авторства и теория стилей / В. Виноградов. – М. : Гослитиздат, 1961. – 614 с.
5. *Затонский Д.* Художественные ориентиры XX века / Д. Затонский. – М. : Сов. писатель, 1988. – 416 с.
6. *Костенко Л.* Записки українського самашедшого / Л. Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. – 416 с.
7. *Моторнюк І.* Політичний роман сьогодні / І. Моторнюк // Літературна Україна. – 2013. – № 10. – С. 12.
8. *Потсар А.* Политический роман в России [Электронный ресурс] / А. Потсар. – 2012. – Режим доступа : http://www.russia.ru/video/diskurs_13848/.

**ВОПЛОЩЕННЯ АВТОРСЬКОГО СОЗНАННЯ
СКВОЗЬ НАРАТИВ ГЛАВНОГО ПЕРСОНАЖА
В „ЗАПИСКАХ УКРАИНСКОГО САМАШЕДШЕГО”
ЛИНЫ КОСТЕНКО**

Екатерина Сергеевна Шабаль

katjaumanec@rambler.ru

Соискатель

Кафедра украинской литературы

Запорожский национальный университет

Ул. Жуковского, 66, 69063, г. Запорожье, Украина

Аннотация. Исследуется завуалированная форма воплощения авторского сознания в политическом романе „Записки украинского самашедшего” Л. Костенко. Выяснено, что собственное авторское видение событий начала XXI ст. передается через записи и действия главного героя. Персонаж записывал политические, социальные сообщения, о которых узнавал из разных средств массовой информации, поэтому художественная действительность в романе отображается в форме записок. Сосредоточено внимание на том, как, передав авторские функции персонажу, писательница раскрывает противоречия сложной политической ситуации в стране и глобализированной действительности вообще, посредством констатации фактов и правдивости отображения событий в произведении выражается сущность общенациональных проблем и интересов. В романе детализирована фактажно-социальная основа. Сделан вывод, что „Записки украинского самашедшего” Л. Костенко – эмоциональная авторская реакция на окружающую действительность, попытка художественно осмыслить реалии сегодняшнего дня, литературная рефлексия на общественно-политическую жизнь страны.

Ключевые слова: автор, авторское сознание, герой, жанровая разновидность, политический роман, Л. Костенко.

THE EMBODIMENT OF THE AUTHOR’S CONSCIOUSNESS THROUGH THE NARRATIVE OF THE MAIN CHARACTER IN “NOTES OF A UKRAINIAN MADMAN” LINA KOSTENKO

Yekaterina Shabal

katjaumanec@rambler.ru

Department of Ukrainian Literature

Zaporizhzhya National University

Zhukovsky Street, 66, 69063, Zaporizhzhia, Ukraine

Abstract. The article is devoted to the analysis of the veiled form of implementation of author’s conciseness in the political novel “Notes of a Ukrainian Madman” by L. Kostenko. It is clarified that the author’s personal vision of occurrences of the beginning of the XXI century is given through the notes and actions of the main character. The personage put down political and social reports which he got to know from various mass media that is why artistic reality is depicted in form of notes. By giving the writer’s functions to the personage the author focuses her attention on contradictions between a complicated political situation in the country and a globalized reality in general, while statement of facts and faithful events in the piece of literature gave a possibility to express the essence of nationwide problems and interests. The novel gives details of factual and social basis. This paper provides the overview of a modern novel in terms of political genre variety. There is no term “a political novel” in Ukrainian Literary Studies encyclopedias and reference books nowadays. But literary scholars (V. Klymchuk, I. Motornjuk and others) prove that a political novel as a genre variety was finally formed in the XX century. “Notes of a Ukrainian Madman” by L. Kostenko is the author’s emotional response to the social realm, an attempt realize realia of today

from the artistic point of view, it is a literary reflection of social and political life of the country.

Key words: author, author's conciseness, character, genre diversity, political novel, L. Kostenko.

References

1. Alekseyev K. Zarozhdenie zhanra russkogo sotsial'no-politicheskogo romana i ego razvitie v seredine XIX veka [Genesis of the Genre of Russian socially political novel and its development in the middle of the XIX century]. *Vestnik Riazanskogo gosudarstvennogo universiteta imeni S. A. Esenina*, 2009, no. 1/21, pp. 48–69. (in Russian).
2. Andrukhovitch Yu. Bu-Ba-Bu i vse inshe. Apolohiia blazenady [Boo-Ba-Boo and all the rest. Apology of Tomfooliana]. In: *Suchasnyi literaturnyi protses* [Modern literary process: program of the special course of study]. Zhitomir, 2002. – pp. 41–42. (in Ukrainian).
3. Bakhtin M. *Voprosy literatury i estetiki. Issledovaniia raznykh let* [Questions of Literature and Aesthetics. Research of various years]. Moscow, 1975, 504 p. (in Russian).
4. Vinogradov V. *Problema avtorstva i teoriia stilei* [The problem of authorship and the theory of styles]. Moscow, 1961, 614 p. (in Russian).
5. Zatonsky D. *Khudozhestvennye orientiry XX veka* [Artistic points of the XX century]. Moscow, 1988, 416 p. (in Russian).
6. Kostenko L. *Zapysky ukrains'koho samashedshoho* [Notes of a Ukrainian Madman]. Kyiv, 2012, 416 p. (in Ukrainian).
7. Motornjuk I. Politychnyi roman s'ohodni [Political novel nowadays]. *Literaturna Ukrayina*, 2013, no. 10, p. 12. (in Ukrainian).
8. Potsar A. *Politicheskii roman v Rossii* [Political novel in Russia]. 2012. Available at: http://www.russia.ru/video/diskurs_13848/ (accessed 28 December 2012). (in Russian).

Suggested citation

Shabal Y. Vtilennia avtors'koï svidomosti kriz' naratyv holovnoho personazha u "Zapyskakh ukrains'koho samashedshoho" Liny Kostenko [The Embodiment of the Author's Consciousness Through the Narrative of the Main Character in "Notes of a Ukrainian Madman" Lina Kostenko]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2014, no. 89, pp. 86–96. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 24.11.2014 р.